

CZŁOWIEK W PODRÓŻY

REDAKCJA NAUKOWA
ZBIGNIEW KRAWCZYK
EWA LEWANDOWSKA-TARASIUŁ
JAN WIKTOR SIENKIEWICZ

WARSZAWA 2009

Recenzenci

prof. zw. dr hab. Kazimierz Pospiszył
prof. ndzw. dr hab. Bohdan Michalski

Książka wydana przy współpracy

Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie

Publikacja zrealizowana przy udziale finansowym
Ministerstwa Sportu i Turystyki

Patronat honorowy

Instytut Kultury Polskiej w Londynie

Konsultacja językowa

David Price, Michael Fleming

Projekt okładki

Leszek Wiśniewski www.wisniewski-art.com (Austria)

© Copyright by ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2009

ISBN 978-85-60197-82-0

Łamanie

Ignacy Nyka

Druk i oprawa

Zakład Wydawniczy DrukTur
01-201 Warszawa, ul. Wolska 43
tel./fax 022 321 85 03
e-mail: wydawnictwo@druktur.com.pl

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE 11

FOREWORD 13

I

ANTROPOLOGIA PODRÓŻY

Zbigniew Krawczyk

WZORY OSOBOWE LUDZI PODRÓŻY 17

Janusz Dobieszewski

TEOLOGIA PODRÓŻY, FILOZOFIA WĘDRÓWKI 31

Marek Kazimierczak

W POSZUKIWANIU AUTENTYCZNOŚCI TURYSTYKI KULTUROWEJ 41

Jakub Mosz

DOŚWIADCZENIE TURYSTYCZNE
Z PERSPEKTYWY OBRZĘDU PRZEJŚCIA 59

Wojciech J. Cynarski

CZŁOWIEK PODRÓŻUJĄCY DLA SAMOREALIZACJI 71

Blanka Brzozowska

O CZYTANIU KICZU – TURYSTA MODNY 83

Joanna Femiak

DOŚWIADCZENIE TURYSTYCZNE
W ŚWIETLE ROZWAŻAŃ NAD KONCEPCJĄ PODMIOTU W NAUCE 93

Leszek Makówka

PODRÓŻ W GŁĄB SIEBIE. PRZEDSTAWIENIA PASYJNE
JAKO SZYFR WYDARZENIA EGZYSTENCJALNEGO 103

Maciej Jońca

ŚMIERĆ JAKO KRES DROGI W ŻYCIU I TWÓRCZOŚCI

KÄTHE KOLLWITZ 115

II

PODRÓŻE LUDZI NAUKI, SZTUKI I POLITYKI

Nina Taylor-Terlecka

DROGI DONIKĄD – WYJŚCIA Z SYBERYJSKICH BEZDRÓŻ.

ALEKSANDER GRIN – PODRÓŻNIK ONIRYCZNY 129

Ewa Lewandowska-Tarasiuk

WĘDRÓWKI DO MAGICZNYCH MIEJSC

JAKO NIESKOŃCZONA SEMIOZA DOŚWIADCZANIA SZTUKI 139

Jan Wiktor Sienkiewicz

PODRÓŻ KU ŚWIATŁU.

RYSZARDA DEMELA DROGA DO WITRAŻY REFRAKCYJNYCH 145

Piotr Drewniak

JAN SAS ZUBRZYCKI – ARCHITEKT W PODRÓŻY 159

Regina Żarczyńska-Rowińska

PODRÓŻE MARKIZA DE CUSTINE'A 175

Lech Jaczynowski, Bożydar Sławow

ULOTNA PAMIĘĆ O BUŁGARSKICH POLONIKACH 191

III

MOTYWY, RODZAJE I FUNKCJE PODRÓŻY

Janusz Merski, Justyna Kościelnik

PODRÓŻE SPOSOBEM POZNAWANIA ŚWIATA 205

Michael Fleming

THE POLITICS OF REPRESENTATION

RYSZARD KAPUŚCIŃSKI'S "THE SHADOW OF THE SUN"

AND BRITISH CRITICAL RESPONSES 213

<i>Halina Taborska</i>	
SZTUKA W PODRÓŻY	223
<i>Franciszek Midura</i>	
PODRÓŻE JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ZABYTEKÓW	233
<i>Jan Paweł Piotrowski</i>	
NIEKTÓRE RADY I PRZESTROGI DLA PODRÓŻNYCH	243
<i>Barbara Korczak</i>	
POMOC PSYCHOSOCJALNA DLA UCHODźCÓW POLITYCZNYCH	265
<i>Zygmunt Jaworski</i>	
KULTURA ZDROWOTNA CZŁOWIEKA W PODRÓŻY	277
<i>Stanisław Piekarski</i>	
EKSTREMALNE PODRÓŻE KONNE	285
<i>Armin Mikos von Rohrscheidt</i>	
PODRÓŻ JAKO WYRAZ DYNAMIZMU ŹYCIA ORAZ CZYNNIK OSOBISTEGO ROZWOJU	315
<i>Agnieszka Hoppe</i>	
SERCE ZOSTAŁO W ... CZYLI PRASOWY SONDAŻ TURYSTYCZNYCH FASCYNACJI POLAKÓW	337

INDEKS NAZWISK. FOTOGRAFIE DO ARTYKUŁÓW

INDEKS NAZWISK	347
FOTOGRAFIE DO ARTYKUŁÓW	355

TABLE OF CONTENT

FOREWORD	13
--------------------	----

I

THE ANTHROPOLOGY OF JOURNEY

Zbigniew Krawczyk

PERSONAL PATTERNS OF TRAVELLERS	17
Summary	30

Janusz Dobieszewski

THEOLOGY OF TRAVEL, PHILOSOPHY OF WANDER	31
Summary	39

Marek Kazimierczak

IN THE SEARCH OF AUTHENTICITY OF CULTURAL TOURISM	41
Summary	58

Jakub Mosh

TOURIST EXPERIENCE IN THE PERSPECTIVE OF CEREMONY OF CROSSING	59
Summary	70

Wojciech J. Cynarski

TRAVELLING FOR SELF-FULFILLMENT	71
Summary	81

Blanka Brzozowska

READING KITSCH – A TRENDY TOURIST	83
Summary	92

Joanna Femiak

TOURIST EXPERIENCE IN THE VIEW OF DELIBERATIONS ON THE CONCEPT OF SUBJECT IN SCIENCE	93
Summary	102

Leszek Makówka

THE JOURNEY INTO ONESELF PASSION PERFORMANCES AS A CODE FOR EXISTENTIAL EVENT	103
Summary	113

Maciej Jońca

DEATH AS THE END OF THE LIFE JOURNEY AND THE END OF ACTIVITY OF KÄTHE KOLLWITZ	115
Summary	125

II THE JOURNEYS OF SCIENTISTS, ARTISTS, AND POLITICIANS

Nina Taylor-Terlecka

ROADS TO NOWHERE – OUT OF SIBERIAN OUTBACKS. ALEKSANDER GRIN – ONEIRIC TRAVELLER	129
Summary	138

Ewa Lewandowska-Tarasiuk

JOURNEYS TO MAGICAL PLACES AS A NEVERENDING SEMIOSIS OF EXPERIENCING ART	139
Summary	144

Jan Wiktor Sienkiewicz

JOURNEY TOWARDS THE LIGHT. RYSZARD DEMEŁS JOURNEY TO REFRACTION STAINED GLASS	145
Summary	157

Piotr Drewniak

JAN SAS ZUBRZYCKI – AN ARCHITECT ON THE ROAD	159
Summary	173

Regina Żarczyńska-Rowińska

MARQUIS DE CUSTINE'S JOURNEYS	175
Summary	190

Lech Jaczynowski, Bożydar Sławow

ELUSIVE REMEMBRANCE OF BULGARIAN	191
Summary	202

III

MOTIVES, TYPES AND FUNCTIONS OF JOURNEYS

Janusz Merski, Justyna Kościelnik

TRAVELLING AS A WAY OF EXPLORING THE WORLD	205
Summary	211

Michael Fleming

THE POLITICS OF REPRESENTATION: RYSZARD KAPUŚCIŃSKI'S "THE SHADOW OF THE SUN" AND BRITISH CRITICAL RESPONSES . . .	213
Summary	222

Halina Taborska

ART IN TRAVELLING	223
Summary	231

Franciszek Midura

TRAVELLING AS A SOURCE OF EXPLORING HISTORICAL MONUMENTS	233
Summary	242

Jan Paweł Piotrowski

ADVICE AND WARNINGS FOR TRAVELLERS	243
Summary	263

Barbara Korczak

PSYCHO-SOCIAL HELP FOR POLITICAL REFUGEES	265
Summary	275

Zygmunt Jaworski

HEALTH CULTURE OF A MAN ON THE ROAD	277
Summary	283

Stanisław Piekarski

EXTREME HORSE RIDING	285
Summary	313

Armin Mikos von Rohrscheidt

JOURNEY AS AN EXPRESSION OF DYNAMISM OF LIFE AND A FACTOR OF PERSONAL DEVELOPMENT	315
Summary	336

Agnieszka Hoppe

HEART WAS LEFT IN... A PRESS SURVEY ON TOURIST FASCINATIONS OF POLISH PEOPLE	337
Summary	343

SŁOWO WSTĘPNE

Homo viator – to topos człowieka w drodze, w podróży, w wędrówce pełnej przygód, a także pielgrzyma i emigranta. Od zawsze stawał się źródłem inspiracji dla mistrzów wielu dziedzin twórczości literackiej i artystycznej – plastycznej i muzycznej, tak w kręgu cywilizacji śródziemnomorskiej, jak i poza Europą.

Sama podróż, posiadająca wiele definicji, to bez wątpienia „jeden z najbardziej autentycznych i realnych wyznaczników ludzkiego życia – przy tym rola podróży w ludzkim życiu stale wzrasta. Podróżowanie jest nam coraz bardziej potrzebne, podróżujemy coraz więcej, coraz dalej, coraz różnorodniej, coraz bardziej wyrafinowanie i coraz bardziej sprawnie. Bycie w podróży – jak słusznie zauważa Janusz Dobieszewski – to może najpowszechniejszy fakt naszego istnienia, fakt tak znamienity, symptomatyczny i istotny, że nie-trudno ująć go jako wręcz symboliczny wyraz naszej natury czy metafizycznej kondycji”¹.

Poza literackimi realizacjami, współczesny nam *homo viator* doczekał się także swojego pomnika ze spiżu. Ulokowany na Plaza de Porlier niedaleko katedry w Oviedo, jest ulubionym miejscem spotkań mieszkańców, jak i licznie odwiedzających – to położone w hiszpańskiej Asturii miasto – turystów. Posąg przedstawia starszego mężczyznę w eleganckim płaszczu i kapeluszu, z parasolem, z solidnymi walizkami i kuframi. Jego autor, Eduardo Urculo, nadał swojej rzeźbie tytuł „Podróżny” lub – jak chcą tego turyści – „Człowiek z walizką”. Pomnik ten prawdopodobnie podziwiał również (kilkakrotnie odwiedzający Oviedo), zmarły przed dwoma laty, najbardziej znany współczesny polski podróżnik i wędrowiec – Ryszard Kapuściński. W swoim artykule *Pochwała wędrowania*, opublikowanym w wydanej przez ALMAMER w 2005 roku książce *Turystyka jako dialog kultur*², Kapuściński szczególnie podkreślał „chodzenie po świecie” jako najlepszy sposób jego poznania. Pisał: „W dzisiejszej turystyce wędrówka staje się rzadkością, bo głównie jeździ się i lata – od hotelu do hotelu, od zabytku do zabytku”³.

---

¹ J. Dobieszewski, *Teologia podróży, filozofia wędrówki*, [w:] Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz (red.), *Człowiek w podróży*, ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2009, s. 31.

² Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz (red.), *Wyższa Szkoła Ekonomiczna*, Warszawa 2005.

³ Tamże, s. 252.

Książka *Człowiek w podróży*, trzecia z kolei pod redakcją tego samego zespołu, stanowi zamknięcie pierwszego etapu badań prowadzonych w Katedrze Nauk Społecznych ALMAMER Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Warszawie przy współpracy polskich i brytyjskich badaczy skupionych wokół Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie na temat turystyki jako dialogu kultur. Pierwszą publikacją o tej tematyce była praca zbiorowa *Turystyka jako dialog kultur*, opublikowana w 2005 roku. Dwa lata później, w roku 2007, ukazał się drugi tom, zatytułowany *Bariery kulturowe w turystyce*⁴. Stanowiły one intelektualny impuls do dwóch konferencji naukowych zorganizowanych przez ALMAMER i PUNO w 2005 i 2007 roku.

Zamieszczone w niniejszym tomie teksty również będą przedmiotem fachowej debaty i krytycznej oceny, jaką środowisko ALMAMER Wyższej Szkoły Ekonomicznej i Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie w Londynie, z udziałem przedstawicieli placówek badawczych i naukowych z innych polskich i zagranicznych ośrodków uniwersyteckich, w tym z Oxfordu, Dortmundu, Warszawy, Katowic, Łodzi, Tarnowa, Lublina, Poznania i Rzeszowa, podejmie podczas międzynarodowej konferencji naukowej zaplanowanej na maj 2009 roku.

Na treść oddanej do rąk czytelnika publikacji *Człowiek w podróży* składają się trzy części: I. *Antropologia podróży*, II. *Podróże ludzi sztuki, nauki i polityki*, III. *Motywy, rodzaje i funkcje podróży*. Autorzy prezentują w swoich opracowaniach podróż i wędrówkę – a przez nie turystykę – w kategoriach przemian kulturowych i cywilizacyjnych, antropologiczno-filozoficznych, teologicznych, socjologicznych oraz osobistego zapisu i doświadczenia. Podróż i wędrówka, w prezentowanych tekstach, jawią się jako dwie strategie ludzkiego egzystowania (teologiczna i filozoficzna) oraz dwa alternatywne projekty turystyki. Jak wskazuje cytowany wcześniej Janusz Dobieszewski, „bez dopuszczenia tej alternatywności, bez dostrzeżenia złożoności i różnorodności ludzkich odniesień do ruchu w czasie i przestrzeni, odniesień mających w dodatku podstawę w samej ontologicznej strukturze człowieka, nadzieje na turystykę humanistyczną będą wikały się w sprzeczności i zależności narzucające przez turystykę komercyjną, powierzchowną i stereotypową, ewentualnie osiągając co najwyżej status sentymentalnego marzenia lub bezradnej utopii”⁵.

Rektor
ALMAMER
Wyższej Szkoły Ekonomicznej
w Warszawie
prof. dr Janusz Merski

---

⁴ Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz (red.), ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2007.

⁵ J. Dobieszewski, *Teologia podróży...*, dz. cyt., s. 39.

FOREWORD

Homo viator is a topos of a man on the road, during a journey, a trip full of adventures, a pilgrim and an emigrant. He has always been a source of inspiration for artists of various fields of literature, art and music, both in the Mediterranean civilization as well as outside Europe.

The journey itself, having many definitions, is “one of the most authentic and real discriminants of a human’s life. What is more, the importance of journey in a human life is still increasing. Traveling is more and more necessary for us – we travel more, further, more capably and in ever more sophisticated ways. Being on the road – as Dobieszewski points out – may be the most common fact of our existence; a fact so crucial, symptomatic and important, that it is easy to perceive it as a symbolic expression of our nature or metaphysical condition”¹.

Apart from literary realizations, a contemporary *homo viator* has its bronze monument. It is placed on Plaza de Porlier, near the cathedral in Oviedo, and is a favorite place of meetings of citizens and tourists visiting this city located in Spanish Asturia. The monument shows an elderly man wearing an elegant coat and a hat, carrying suitcases. The author of the monument, Eduardo Urculo, entitled his piece of art “Traveller”, or “A Man with a Suitcase”; the latter name is preferred by tourists. The monument was probably admired by the widely-known Polish traveler Ryszard Kapuściński, who visited Oviedo on several occasions. In his article *The Praise of Travelling*, printed in the book published by ALMAMER in 2005 – *Tourism as a Dialogue of Cultures*, Kapuściński emphasised that “walking around the world” is the best way to get to know it. He wrote: “In contemporary tourism wander is rare due to the fact that we drive or fly from one hotel to another, from one monument to another”².

---

¹ J. Dobieszewski, *Theology of Travel, Philosophy of Wander*, Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz (ed.), ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2009, p. 31.

² Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz (ed.), ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2005, p. 252.

The book *Man on the Road*, the third edited by the same group of authors, is closing the first stage of research carried out by Social Sciences Department of ALMAMER Warsaw University of Economics in Warsaw with cooperation of Polish and British researchers from The Polish University Abroad in London (PUNO) on the subject of tourism as a dialogue of cultures. The first publication on this subject was a collective work *Tourism as a Dialogue of Cultures*, published in 2005. Two years later the second volume was published, entitled *Barriers in Tourism*³. They were the impulse to two conferences organized by PUNO in 2005 and 2007.

The articles included in this volume are going to be a subject of discussion and critical evaluation which will be undertaken by the scientific environment of ALMAMER Warsaw University of Economics and The Polish University Abroad with the participation of representatives of research and scientific centers from other Polish and foreign university centers, including Oxford, Dortmund, Warsaw, Katowice, Łódź, Tarnów, Lublin, Poznań and Rzeszów during an international scientific conference planned in May 2009.

The content of the publication *Man on the Road* is divided into three parts: *I The Anthropology of Journey, II The Journeys of Scientists, Artists, and Politicians, III Motives, Types and Functions of Journeys*. The authors present in their works journey and wander – and through them tourism – in the categories of culture and civilization transformations, anthropological and philosophical, theological, sociological, as well as personal writings and experience. The journey and wander in the texts presented are seen as two strategies of human existence (theological and philosophical) and two alternative projects of tourism. Previously quoted Dobieszewski points out that “without admitting this alternativeness, without noticing the complexity and variety of human reference to movement in time and space, without references which have their basis in ontological structure of a human, the hopes for tourism will be involved in contradictions and dependencies enforced by commercial, stereotypical and surface tourism, reaching a status of a sentimental dream or a helpless utopia, at the most.”⁴

Professor Janusz Merski, Ph. D.
Rector of ALMAMER
University of Economics

---

³ Z. Krawczyk, E. Lewandowska-Tarasiuk, J.W. Sienkiewicz (ed.), ALMAMER Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa 2007.

⁴ J. Dobieszewski, *Theology of Travel...*, p. 39.